

Kertomus

viimeisistä löydöistä Viktori Katirannon
(ennen sahanhoitaja J. Kosken) omistamalla
Tontinalla ja sen lähimmässä ympäristö-
työssä Karkun pitäjän Palvialan kylässä
(Harsun talon maalla).

(Kertomukseen kuuluvat H. M. I. 6791:
1-4 ja 6945:10-15 sekä 2 valokuvaa ja
2 karttaa, viimein pääasiassa Neuvioita
A. Hackmanin mukaan).

Joulukuussa 1914 saapui Hist. Museoon
joukko myös rautakauden esineitä (kirves,
ruodollinen keihäänkärki, Allanin puunauan
lasihelmi ja riipussieran kanta-osa, H. M. I.
6971:1-4), jotka lähettäjä palstauomistaja
O. Katiranta oli löytänyt Karkun Palvi-
alan kylästä Katirannon pihamaalta
syyskuun 1914. Löytäjän myös erumin
lähettämältä tiedosta selvisi, että Kati-
rannon palsta oli sama, joka aikai-
seemmin oli kuulunut sahanhoitaja J. Kos-
kelle ja josta Museossa on annettu
pursuanti (pääasiassa A. Hackmanin
kaivauksista vv. 1908 ja 1909) ^{jautuvia} myös hem-
män rautakauden polttokalmistojen
löytöjä (5203:187-318, 5352:1-248, 5659:1-17)

Katirannon ^{maaila} palsta on 9.10 m. korkeat-
ta väkäreillä kukkulana Rautaveden
rannalla, aivan lähellä Karkun rau-

tahiraesaa (siitä jaks. itään) ja paut-
tion eteläpuolella. Tärkeimpi selostus
löytöpaikasta jätettävään tässä sikseen,
viitattakoon vain A. Hackmanin kerto-
muksiin, karttoineen ja valokuvineen.

Löytökalta a.

Museoon jouluk. 1914 saapuneet esineet
olivat löytyneet Katiraanan Nevilan
lounaispäädyssä edessä olevasta peruna-
maasta (a), joka isommuksen osaksi lan-
keut. Hackmanin kaivaukselle alueelle.
Ent. kaivausalueesta järvenpää oli
kuitekin raivattu pellaksi näntävään.
Myös vähän kaivauksena ^{tutkimus-} tonta aluetta,
jälloin esineet löytyivät, keuhko/läkel-
tä rakennuksen seinää, keuhko/kätkä-
hieman etäämpää? (Löytökohdat mer-
kityt A. Hackmanin mukaan jääneet
tylle kartalle 2), lasihelmet, joita oli
ollut kaksi, ^{mutta} ~~toinen~~ hukkunut, ja ri-
puksieran katkelma samoilta tiera-
mulloksesta, tärkeimmis määrään ättö-
miltä kaudin. Löytöpaikalla ei maa-
allut näyttäneet askettain liikutetulta,
ruokamulta maata oli ollut paksu,
ja samoin kivinä, joiden alla esineet löy-
tyivät. Edelleen muisteli löytäjä paikalla
olleen luumurenia "vikein aikaloilla".
Näntävään jätkeä tässä pallokaluis-
toa rautaupein. Kun Katiraanta on ai-
konut laajentaa perunamaataan Fal-
le suunalle, alisi tutkimuksia pai-
kalla pikimmittain tehtävä, jotta aijattu
viljelyshanke ei tulisi estetyksi.
Raivaus työ oli aijattu tehdä jo syys.

1915, mutta luvattiin se siirtää vastaisiin
ja aijottiin ^{ennen} (sitten ryhtymistä ilin oittaa
asiasta Hist. Museoon.

Löytökäytä b. Jälkeenkin rakennuksen itämurkan
kallalle oli rautatoimiaan tehty
kellari, jolloin paikalta (6 kartalla!)
n. 30 cm syvästi oli löydetty runsaasti
kovasti raskaita, osaksi hyvin kiisiä isojä
kuonakappaleita sekä jalaneita sa-
vialoja. Viime mainittujen joukossa
oli suurin osa pitkiä ja pöykäleik-
kaukseltaan kalmituliaisista sekä
kautelta puolen hyvin vahvasti jalane-
ta, siis ilmeisesti jäännöksiä hiirsistä
salvelun ja muinoin jalaneen raken-
nuksen savitiivistystä. Näytteitä k-
kä kuonaita että savialoista alii
Museoon (6945:10). Vaikka ei varmasti
todistettavaa, niin kuitenkin saageen kuul-
tavaa on, että nämä kulttuurijätteet
ovat samanaikaisia, kuin samalta
maelta esiintyvät kalmitulitöydöt. Näyt-
teitä siitä Maadollisesti on paikalla myö-
hemmästä rautakaudesta asuttu ja kal-
mitto on ollut aivan asuintojen vieres-
sa samalla maalla, kuten nykyään perä-
nanaa tai puutarha. Samanlaisia su-
sukseen viittaavat myös allekirjotta-
neen samana kesänä Kaarinan Ristiniel-
lä tekemät kaivaukset (ks. kertomusta siitä
H. M. Top. ark:sa). Kuten on tällainen
järjestely ollut rautakaudesta aivan ylei-
nen; siitä merkkinä voitaisiin pitää
kalmitoista ja rautasaunioista usein

sangen runsaasti löytyviä palaneita savipaloja, joiden esiintymistä olen aikaisemmin koettanut toisin selvittää (Finskt Museum 1945 ss 37-38). - Mainittakoon vielä että kellarinkin paikalla oli tavattu sangen vahva ruokamultakerros.

Löytökohda c. Kotimaan palstatalla oli ^(muurin länsipuolella olevan) askeettain raivattu ajatie asemalle, suoraan Harsun talon viljelysmaan joikki. Täällä oli pienettä viljelemättömältä mielekkästä pivan pihamaasta joutuvan veräjän edestä kohdasta c, mikä on jo Harsun talon välitöntä aluetta, tavattu runsaasti rautakuonaa, kaattuna isoksi kasaksi. Laitalla koutaa tarkastessani huomasi siinä mustaa palanutta maata, jota oli verraten alut kerros säilyneet kallion päällä. Näytteitä kuonosta oli Hist. Museon (6945:11)

Löytökohda d. Hieman etäämpää Raman tien varrella keuhkua viljelystä, alvasta kallioperäisellä saarekkeella oli mainittu saarekkeen etelänurkkauksesta löydetty, Raman tietä tasattaessa, jonneko tarkemmin määräämättömien rautaesineiden kappaleita, joista yksi oven haian muotoisena, pyöreällä varttaosta tehty esine oli huuhkautettu muut lunastettiin Hist. Museon (6945:12). Maapinta oli paikalla alut kohokas ja oli siitä poistettu useampia sekä isompia että pienempiä kiviä, ruokamultaa oli siinä myös alut, muuta erikoista ei alut huomattu. Laitalla maata tarkastessani huomautti siinä mustaa palanutta maata,

jota jätettiin aivan syväksi, kumpikin kallioperusta tuli vastaan, ja joka sisällytti sekä hiiliä että joitakin kuonapalasia. Kuten myös c on kanta d:kin Harsun talon välittömällä maalla.

Löytökohdat Kaltraunan huvilarakennuksen pohjoispuolella olevan ulkokuonerakennuksen Takaa, eli aivan läheltä seinää kohdasta p löydetty n. 1/2 m syvästä ruokamultakerrosta multaa atettaessa raukainen suorakaarainen veitti (6945:13). Se oli tullut esiin kuopan itäreunasta paljotuneen kallion meikkiin kupeesta. Tarkastessani lastalla kuopassa näkyvä vankka ruokamultakerrosta löysin siitä jonkun palaneen saaven kappalsen ja kuonapalan (6945:14). Tästä kuopasta itään päin ja edelleen samasen ulkokuonerakennuksen takana on kalliolla (samalla, jonka reunoja näkyy kuopassa e) kiviä ikäänkuin kehänä. Raunion (merkitty kartalle 1 f:lla) länsipuolelta, aivan sen juurelta oli atettu ruokamultaa. Näin syntyneestä kuopasta löysin sitä lastalla tarkastessani pari savipalaa (6945:15) sekä joitakin ^(kallio tuli vastaan a. 20-30 cm syvässä!) palaneita kuumuruja. Kaikista puuttavista on toisia hautaraunioita, jätävästön kaivista c-p tavatut löydöt viittaavat asuin- ja raudanvalmistuspaikkoihin.

Hautaraunioita? Askeumainittu ulkokuonerakennuksesta koillispuolella on Harsun talon pellolla aivanakin kalliin kumpuraa

jotka lienevät hautaraunioita. Toisen
pienempi on verraten lähellä rakennus-
ta (g valokuvassa!), toinen isompi, mis-
sä kivien lomassa on huomattu ruoka-
mulltaa, on etäämpänä (h valoku-
vassa!) ja kulksee aita sen ylitse.
Nämä molemmat rauniot saunoin-
kkin myös löytökaudat a-f ovat
merkityt myös valokuvain.

Hautaraunioiksi epäilen myös
erästä piestä viljelmätilan kumpuaa
Katiannon huivan ja Ad. Asemän vä-
lillä olevalla niityllä Asemalle voo-
vien vasemmalla puolen löytökaudat
C n. 14 m. länteen. Sitä vastoin ne rau-
nionat, jotka sijaitsevat nieman etäim-
pänä jätkeentien samalla suunnalla
olevalla saarekkeella, kehivät uuden
peltoraunion vaikutuksen (ks. karttaa
1).

Edellä jo mainitsin, että pikaiset kai-
vaukset ^{varminkin} löytökaudalta a rautakaupain
olevalla alueella, aluivat tarpeelli-
sia. ~~Uusi sijainti~~ saunoin Vilho: Kati-
raunioille (uuden rautata polkoin huvi-
larakennuksen ja järven puolella olevan, ra-
kennuksen ja perunamaan välillä. Kais-
talleen, elidolla että hän heti ilmoittaisi
Hist. Museon, jos mitään löytöjä ilmaantui-
si. Kuten S. Hakmanin kaivauskartasta
selviää, näyttää Kalminle Tällä taholla
rakonaan loppuvan.

Paikalla kävi Muinaist. Toimitus-
nan määrärauksesta 27-28 p. elok. 1915
Arne Ruuska.

Paitikka on aivan lähellä asemaa, rautatie-
muolella! Harsun talossa, Saarisalla, as. pohjois-
muolella on majatulo.

Kertomus

viimeisistä löydöistä Vihtori Kotirannan (ennen sahanhoitaja J. Kosken) omistamalla tonttimaalla ja sen lähimmässä ympäristös-
sä Karkun pitäjän Palvialan kylässä (Harsun talon maalla).

Kertomukseen kuuluvat H.M.l. 6791:1-4 ja 6945:10-15 sekä 2 valokuvaa ja 2 karttaa, viimeen pääasiassa kopioita A. Hackmanin mukaan).

Joulukuussa 1914 saapui Hist. Museoon joukko myöh. rautakauden esineitä (kirves, ruodollinen keihäänkärki, sulanut punanen lasihelmi ja riipussieran kantaosia, H.M.l. 6971:1-4), jotka lähettäjä palstan omistaja V. Kotiranta oli löytänyt Karkun Palvialan kylästä Kotirannan pihamaalta syystalvella 1914. Löytäjän myöhemmin lähettämästä tiedosta selviää, että Kotirannan palsta oli sama, joka aikaisemmin oli kuulunut sahanhoitaja J. Koskelle ja josta museossa on ennestään runsaasti (pääasiassa A. Hackmanin kaivauksista vv. 1908 ja 1909 johtuvia) myöhemmän rautakauden polttokalmistolöytöjä (5203:187-318, 5352:1-248, 5659:1-17).

Kotirannan huvila on n. 10 m korkealla vähäisellä kukkulalla Rautaveden rannalla, aivan lähellä Karkun rautatieasemaa (siitä joks. itään) ja rautatien eteläpuolella. Tarkempi selostus löytöpaikasta jätettäköön tässä sikseen, viitattakoon vain A. Hackmanin kertomuksiin karttoineen ja valokuvineen.

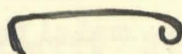
Löytökohta a. Museoon jouluk. 1914 saapuneet esineet olivat löytyneet Kotirannan huvilan lounaispäädyn edessä olevasta perunamaasta (a), joka isoimmaksi osaksi lankeaa A. Hackmanin kaivamalle alueelle. Ent. kaivausalueesta järveen päin oli kuitenkin raivattu pelloksi nähtävästi myös vähän tutkimatonta aluetta, jolloin esineet löytyivät, kirves läheltä rakennuksen seinää, keihäänkärki hieman etäämpää (löytökohdat merkityt A. Hackmanin mukaan jäljennetylle kartalle 2), lasihelmet, joita oli ollut kaksi, mutta toinen hukkunut, ja riipussieran katkelma samoilta tienoimamulloksesta, tarkemmin mää-

räämättömiltä kohdin. Löytöpaikalla ei maa ollut näyttänyt äskettäin liikutetulta, ruokamultamaata oli ollut paksultti, ja samoin kiviä, joiden alta esineet löytyivät. Edelleen muisteli löytäjä paikalla olleen luumurenia "oikein aikalailla". Nähtävästi jatkuu tässä polttokalmistoa rantaanpäin. Kun Kotiranta on aikonut laajentaa perunamaataan tälle suunnalle, olisi tutkimuksia paikalla pikimittain tehtävä, jotta ajottu viljelyshanke ei tulisi estetyksi. Raivaustyö oli ajottu tehdä jo syks. 1915, mutta luvattiin se siirtää vastaiseksi ja ajottiin ennen siihen ryhtymistä ilmoittaa asiasta Hist. Museoon.

Löytökohta b. Jokseenkin rakennuksen itänurkan kohdalle oli rantatörmään tehty kellari, jolloin paikalta (b kartalla 1) n. 30 cm syvästä oli löydetty runsaasti kovasti raskaita, osaksi isoja kuonakappaleita sekä palaneita savipaloja. Viimemainittujen joukossa oli suurin osa pitkiä ja poikkileikkaukseltaan kolmikulmaisia sekä kahdelta puolen hyvin vahvasti palaneita, siis ilmeisesti jäännöksiä hirsistä salvetun ja muinoin palaneen rakennuksen savitiivisteestä. Näytteitä sekä kuonasta että savipaloista otin museoon (6945:10). Vaikka ei varmasti todistettavaa, niin kuitenkin sangen luultavaa on, että nämä kulttuurijätteet ovat samanaikaisia, kuin samalta mäeltä esiintulleet kalmistolöydöt. Mahdollisesti on paikalla myöhemmällä rautakaudella asuttu ja kalmisto on ollut aivan asuntojen vieressä samalla mäellä, kuten nykyään perunamaa tai puutarha. Samanlaiseen suhteeseen viittaavat myös allekirjoittaneen samana kesänä Kaarinan Ristimäellä tekemät kaivaukset (ks. kertomusta niistä H. M. top. ark:ssa). Kenties on tällainen järjestely ollut rautakaudella aivan yleinen; siitä merkinä voitaisiin pitää kalmistoista ja hautaraunioista usein sangen runsaasti löytyviä palaneita savipaloja, joiden esiintymistä olen aikaisemmin koettanut toisin selvittää (Finskt Museum 1914 ss 37-38). Mainittakoon vielä että kellarinkin paikalla oli tavattu sangen vahva ruokamultakerros.

Löytökohta c. Kotirannan palstalta oli äskettäin raivattu ajotie asemalle, suoraan huvilan lönsipuolella olevan Ison Harsun talon viljelysmaan poikki. Tällöin oli pieneltä viljelemättömältä niemekkeeltä aivan pihamaalta johtavan veräjän edestä kohdasta c, mikä on jo Harsun

talon välitöntä aluetta, tavattu runsaanlaisesti rautakuonaa, kootuna isoksi kasaksi. Lastalla kohtaa tarkastaessani huomasi siinä mustaa palanutta maata, jota oli verraten ohut kerros säilynyt kallion päällä. Näytteitä kuonasta otin Hist. Museoon (6945:11).

Löytökohda d. Hieman etäämpää saman tien varrelta, keskellä viljelystä olevalta kallioperäiseltä saarekkeelta oli, mainitun saarekkeen etelänurkkauksesta (kohdasta d kartalla 1) löydetty, samoin tietä tasottaessa, joukko tarkemmin määräämättömien rautaesineiden kappaleita, joista yksi oven ha'an muotoinen pyöreästä vartaasta tehty esine oli hukkunut, muut lunastettiin Hist. Museoon (6945:12). Maanpinta oli paikalla ollut koholla ja oli siitä poistettu useampia sekä isompia että pienempiä kiviä; ruokamultaa oli siinä myös ollut, muuta erikoista ei oltu huomattu. Lastalla maata tarkastaessani ilmaantui siitä mustaa palanutta maata, jota jatkui aika syväälle, kunnes kallioperusta tuli vastaan, ja joka sisälsi sekä hiiliä että joitakin kuonapalasia. Kuten myös c on kohta d:kin Harsun talon välittömällä maalla.

Löytöpaikat
e ja f.

Kotirannan huvilarakennuksen pohjoispuolella olevan ulkokuonerakennuksen takaa oli aivan läheltä seinää kohdalta e löydetty n. $\frac{1}{2}$ m syvästä ruokamultakerroksesta multaa otettaessa rautainen suorahamarainen veitsi (6945:13). Se oli tullut esiin kuopan itäreunasta paljastuneen kallion melkein kupeesta. Tarkastaessani lastalla kuopassa näkyvää vanhaa ruokamultakerrosta löysin siitä jonkun palaneen saven kappaleen ja kuonapalan (6945:14). Tästä kuopasta itään päin ja edelleen samasen ulkokuonerakennuksen takana on kalliolla (samalla, jonka reunaa näkyy kuopassa e) kiviä ikäänkuin kehässä. Rannion (merkitty kartalle 1 f:llä) länsipuolelta, aivan sen juurelta oli otettu ruokamultaa. Näin syntyneestä kuopasta löysin sitä lastalla tarkastaessani pari saviastianpalaa (6945:15) sekä joitakin palaneita luumuruja. Kallio tuli vastaan n. 20 - 30 cm syvässä. Kaikesta päättäen on tässä hautaraunio, jotavastoin kohdista c - e tavatut löydöt viittaavat asuin- ja raudanvalmistuspaikkeihin.

Hautaraunioita? Äskenmainitusta ulkokuonerakennuksesta koilliseen on Harsun talon pellolla ainakin kaksi kumpuraa jotka lienevät hautaraunioita. Toinen pienempi on verraten lähellä rakennusta (g valokuvassa!), toinen isompi, missä kivien lomassa on huomattu ruokamultaa, on

etaämpänä (h valokuvassa!) ja kulkee aita sen ylitse. Nämä molemmat rauniot samoinkuin myös löytökohdat a-f ovat merkityt valokuvilla. Hautaraunioksi epäilen myös erästä pientä viljelemätöntä kumpuraa Kotirannan huvilan ja aseman välillä olevalla niityllä asemalle vievän tien vasemmalla puolen löytökohdasta c n. 14 m länteen. Sitä vastoin ne rauniot, jotka sijaitsevat hieman etäämpänä jokseenkir samalla suunnalla olevalla raarekkeella, tekivät uuden peltoraunion vaikutuksen (ks. karttaa 1).

Edellä jo mainitsin, että pikaiset kaivaukset varsinkin löytökohdalta a rantaanpäin olevalla alueella olisivat tarpeellisia. Vihtori Kotirannalle annoin luvan raivata pelloksi huvilarakennuksensa järven puolella olevan, rakennuksen ja perunamaan välisen kaistaleen, ehdolla että hän heti ilmoittaisi Hist. Museoon, jos mitään löytöjä ilmaantuisi. Kuten A. Hackmanin kaivauskartasta selviää, näyttää kalmisto tällä taholla kokonaan loppuvan.

Paikalla kävin Muinaistieteellisen Toimikunnan määräyksestä 27 - 28 p. elok. 1915.

Aarne Europaeus.

Kartta 2.

Karkku. Palviolan kylä.

V. Kotirannan

[ent. J. Kosken] huvilapalsta [löytökohta a]

A. Hochmanin kaivaukset merkitty mustalla katkoviivalla.

Syks. 1914 tavatut uudet löydöt [6791:1-2] punasilla kolmioilla.

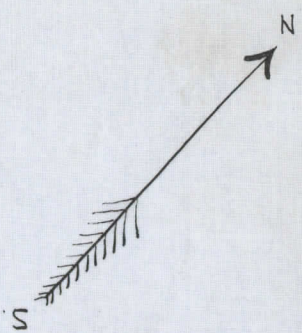
1cm = 1m

A.Es. 1915.

A.Es. 1915.

POTATISLAMP

V. Kalvionan (ent. Sakanköytöjä
 J. Kosken) palstatila Karkun pitäjän
 Palvialan kylässä; tunnettu myöh. rauta-
 kauden kalmitölyydöistä. A. Es. 1915.

Kalvionan palstatila järkseentien
 4443.
 lännestä (WNW) läheltä rautatie-
 laturakuvattuna. Löytökohdat a, c ja d (ort.
 karttaan) sekä raunio h (ks. kertomusta)
 näkyvät.

Kalvionan palstatila idästä
 4444
 päin valokuvattuna. Löytökohdat a, b,
 c ja f (ort. karttaan) sekä raunio g (ks.
 kertomusta) näkyvät.